

»Vi borde göra fler inspektioner«

Lars Rahm, inspektör vid Socialstyrelsens tillsynsenhet i Malmö, tycker inte att det viktigaste är vilken myndighet han ska tillhöra. Högst upp på önskelistan står utrymme för fler inspektioner och egna granskningar.

Det mesta av Socialstyrelsens tillsynsarbete sker ute i de sex regionerna. Tillsynsenheten i Malmö, som har ansvar för Skåne, Blekinge och Kronobergs län, upptar tre våningsplan i ett kontorshus av rött tegel på gränslinjen mellan innerstaden och infarten till Malmöhus slott.

Hit flyttade enheten i december 2009, berättar Lars Rahm:

– Det var när vi skulle ta över tillsynen av socialtjänsten från länsstyrelserna. Innan dess var vi drygt 20 personer; vi satt mitt emot Centralstationen, i huset bredvid hotell Savoy. Nu blev vi drygt 60 i stället, och de gamla lokalerna var för små.

Lars Rahm är inspektör vid Socialstyrelsens regionala tillsynsenhet i Malmö, och arbetar vid den sektion som har hand om tillsyn av den somatiska sjukvården. De flesta vid denna sektion har medicinsk utbildning; själv är han specialistsjuksköterska med inriktning på intensivvård.

Just tillsynen av den somatiska sjukvården låg hos Socialstyrelsen även före omorganisationen, så denna medförde inte någon större skillnad i Lars Rahms arbetsuppgifter. Förutom det som gällde för alla: att hitta rutiner som fungerade när man blev tre gånger fler, och många av de nya hade annan bakgrund och arbetade med andra frågor.

– Det fanns en uttalad vilja att tillsynen av sjukvården och av socialtjänsten skulle integreras, säger han. I dag gör vi det när det finns behov,

Lars Rahm, inspektör vid Socialstyrelsens regionala tillsynsenhet i Malmö, ute på uppdrag.

Foto: Ola Torkelsson

till exempel genom gemensamma inspektioner.

En av de nya frågor som Socialstyrelsen fick ta hand om var inspektioner av barn- och ungdomshem. Dessa inrättningar är de enda i Sverige

där regeringen har beslutat om så kallad frekvenstillsyn: vart och ett av dessa hem ska inspekteras två gånger om året. Det kräver stora resurser, och sysselsätter en av de fyra sektionerna vid tillsynsenheten i Malmö.

På Lars Rahms sektion är en av de största uppgifterna anmälningar enligt lex Maria, alltså händelser som vårdgivaren är skyldig att anmäla för att de har medfört eller kunnat medföra en allvarlig vårdskada. Klagomål

TILLSYN

»En del av ärendena skulle säkert kunnat hanteras mellan patienten och vårdgivaren.«

från enskilda hanteras där-
emot vid den centrala enheten
i Stockholm – såvida det inte
kommer in en lex Maria-an-
mälan om samma händelse.

Under första halvåret i år
lade dock enheten i Malmö,
liksom Socialstyrelsens and-
ra regionala enheter, ner
mycket arbete på den gemen-
samma satsningen för att
beta av högarna av klagomåls-
ärenden. Men bortsett från
den insatsen ser man i Malmö
inte mycket av de berömda
ärenehögarna.

Kanske anmäler folk lite
för ofta till Socialstyrelsen,
säger Lars Rahm:

– En del av ärendena skulle

Foto: Ola Torkelsson

Lars Rahm vill få möjlighet att analysera fler lex Maria-anmälningar för att på så sätt hitta mönster.
»Då kunde vi tydliggöra bristerna och lyfta dem till vårdgivarna, så att de kan tänka mer proaktivt.«

säkert kunnat hanteras mel-
lan patienten och vårdgiva-
ren. Vårdgivarna borde ha

välfungerande system för att
ta emot klagomål från patien-
terna, vilket de dessutom är

skyldiga till enligt patientsä-
kerhetslagen.

Lars Rahm tycker att han

Tolv myndigheter blir fyra stycken – eller

I början av juni i år publicera-
des en ny platsannons på Re-
geringskansliets webbplats.
Man sökte en generaldirektör
till en ny tillsynsmyndighet,
Inspektionen för vård och
omsorg. Vid den tidpunkten
hade förslaget att skapa en
sådan myndighet ännu inte
gått ut på remiss.

»Hoppsan! Det gick snabbt«,
tänkte Stefan Carlsson när
han såg annonsen. Carlsson,
som tidigare bland annat va-
rit vd för Apoteket AB och
som nu är landshövding i
Kalmar, hade bara två veckor
tidigare, vid en presskonfe-
rens i Socialdepartementet,
lagt fram ett helt annat för-
slag. Efter att på regeringens
uppdrag ha granskat vård-
och omsorgsmyndigheterna i
Sverige drog han slutsatsen
att radikala grepp var av nö-
den.

Han föreslog att de tolv
myndigheter han granskat,
däribland giganter som Soci-

alstyrelsen och Läkemedels-
verket, skulle strimlas. Bi-
tarna skulle sättas ihop på
ett nytt sätt och bilda fyra su-
permyndigheter: för kun-
skap, infrastruktur, strategi
och tillsyn. Tillsynsmyndig-
heten, kallad Inspektionen
för hälsa, vård och omsorg,
föreslås bli störst av dessa
med en bit över 1 000 anställda.
Förutom tillsyn av vård
och omsorg ska denna myn-
dighet bland annat ha hand
om läkemedelsfrågor.

Den nya myndigheten i plats-
annonsen var visserligen
knapphändigt beskriven,
men det stod klart att den ska
ha en betydligt smalare verk-
samhet. Det handlar om till-
syn av vård och omsorg,
punkt slut. I praktiken inne-
bär det att man bryter loss
Socialstyrelsens tillsyns-
avdelning, med drygt 500 an-
ställda, och gör den till en
egen myndighet.

Var kommer det förslaget

»Hoppsan! Det gick
snabbt.«

ifrån? Från
början kan
man hitta
det i en ut-
redning från
2007, den
som föreslog
att länssty-
relsernas
tillsyn skulle
föras över till
Socialstyrel-
sen. I ett andra steg borde all
tillsyn brytas loss från Soci-
alstyrelsen och bilda en renodlad
tillsynsmyndighet, an-
såg utredarna.

Regeringen tog då inte
ställning till steg två, utan
gav Statskontoret i uppdrag
att först utvärdera hur det
gick med steg ett. I mars i år
var Statskontoret klart med
sin rapport och föreslog en
renodlad tillsynsmyndighet

Stefan
Carlsson

för vård och omsorg, precis
som den ursprungliga utred-
ningen hade gjort.

– Det var inte så att vi var
bundna av det gamla försla-
get, säger Anna Pauloff, ut-
redningschef vid Statskonto-
ret. Vi visste att den idén
fanns sedan tidigare. Men vi
gör en självständig bedöm-
ning i alla våra granskning-
ar.

Enligt uppdraget skulle
Statskontoret ha lämnat sin
slutrapport först i mars 2013.
Men under arbetet bad reger-
ingen Statskontoret att skyn-
da på och göra rapporten klar
ett år tidigare. På så sätt kom
den före Stefan Carlssons.
Tidigareläggningen påverka-
de dock inte slutsatserna,
framhåller Anna Pauloff:

– Vi hade alla underlag som
behövdes. Det tydliga ställ-
ningstagandet hade nog fått
vänta om vi hade väntat med
slutrapporten. Men givet
samma underlag skulle vi

»Vi kritiserar och kräver åtgärder, men vi borde också följa upp mer. Upptäcker vi att bristerna kommer tillbaka, borde vi få större möjlighet att pröva sanktioner.«

och hans kollegor arbetar för mycket reaktivt, att deras tid till största delen styrs av lex Maria-anmälningar och andra impulser utifrån. Alltför sällan hinner man samla sig till större projekt, som de nationella granskningarna av akutmottagningarna eller äldreården. Själv var han under flera år med i ett nationellt projekt som granskade vårdgivarnas arbete med ledningssystem och patientsäkerhetsfrågor:

– Alla landsting fick krav

Foto: Ola Torkelsson

Ett problem är att få vårdgivarna att ta till sig kritiken.

på förbättringar och en del hade inte gjort något alls, säger han. Det var nedslående att de inte hade hunnit längre.

– Hade vi mer tid skulle jag vilja att vi gör fler inspektioner. Det är viktigt att få en god inblick i vårdverksamheten, så att Socialstyrelsen kan

bedöma om de åtgärder som vidtas verkligen medför ökad patientsäkerhet. Jag skulle också vilja att vi får möjlighet att analysera många lex Maria-anmälningar för att kunna hitta de stora mönstren. Då kunde vi tydliggöra bristerna och lyfta dem till vårdgivarna, så att de kan tänka mer proaktivt.

Ett problem är också att få vårdgivarna att ta till sig kritiken, anser Lars Rahm:

– Vi kritiserar och kräver åtgärder, men vi borde också följa upp mer. Upptäcker vi att bristerna kommer tillbaka, borde vi få större möjlighet att pröva sanktioner. De förelägganden som Arbetsmiljöverket delar ut kan vara en bra modell.

Tillsynsavdelningens framtid ligger i stöpsleven. Just nu pekar det mesta på att den bryts loss från Socialstyrelsen och bildar en egen in-

spektionsmyndighet. Lars Rahm tycker inte att valet av organisationsform är så dramatiskt:

– Det finns fördelar och nackdelar med båda lösningarna. När vi är i Socialstyrelsen är det lättare att dra lärdomar från tillsynen, eftersom tillsyn och kunskapsstyrning finns inom samma myndighet. Är vi en egen myndighet, måste vi bygga upp samverkan för att åstadkomma detta.

– Även om vi blir en egen myndighet, så kommer vi att fortsätta med samma typ av ärenden. Vi får ett nytt namn och en ny logga – men arbetet fortsätter.

Ett nytt namn är dock inget Lars Rahm längtar efter:

– Namnet Socialstyrelsen bär man med värdighet. Om vi får ett nytt namn, måste man bygga upp förtroendet igen.

Miki Agerberg

kanske fjorton ...

inte ha gjort någon annan bedömning.

Den 28 juni utsåg regeringen så generaldirektören för den nya inspektionsmyndigheten: Gunilla Hulth-Backlund, som närmast varit generaldirektör för TLV, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (se LT nr 29–31/2012, sidan 1334). Hon ska först arbeta i Regeringskansliet med att bygga upp den nya myndigheten, och sedan bli dess chef. Redan 1 juni 2013 ska den nya inspektionsmyndigheten vara igång.

Men hur ska den se ut? I mitten av juni skickade Socialdepartementet ut tre olika dokument på remiss till ett par hundra remissinstanser. Ett är Stefan Carlssons utredning, och de två andra är departementsskrivelser om nya myndigheter: Inspektionen för vård och omsorg – den smalare variant som Statskontoret föreslagit –

och ett embryo till en ny infrastrukturmyndighet.

En av remissinstanserna är Sveriges läkarförbund.

Förbundet har ännu inte diskuterat frågan, men ordföranden Marie Wedin ser positivt på att skapa en separat tillsynsmyndighet:

– Sedan tidigare tycker vi det är bra att skilja tillsynsmyndigheten från Socialstyrelsen. Detta av samma skäl som vi tyckt det varit olyckligt att landstingen är både beställare och utförare av sjukvård. Det blir tydligare roller om en instans bestämmer vad som ska göras, och en annan kollar att det blir gjort.

Spontant tror hon mest på förslaget om en smalare inspektionsmyndighet:

– Det är svårt att vara posi-

Marie Wedin

»Sedan tidigare tycker vi det är bra att skilja tillsynsmyndigheten från Socialstyrelsen. Detta av samma skäl som vi tyckt det varit olyckligt att landstingen är både beställare och utförare av sjukvård.«

tiv till hela Stefan Carlssons förslag. Han vill till exempel avveckla Läkemedelsverket, som fungerar bra och ingår i ett europeiskt expertnätverk. Det får man nog verkligen fundera på.

Remissvaren på skrivelsen om inspektionsmyndigheten ska vara inne redan den 21 augusti, medan svaren på Stefan Carlssons utredning – som ju föreslår en annan, bredare inspektionsmyndighet – ska vara inne 21 september.

– Det är lite förvirrande, säger Stefan Carlsson. Men det är förstås upp till regeringen att bestämma hur man vill ha det.

Upplägget i dag pekar mot en begränsad reform, där man skapar två nya myndigheter och behåller de som finns i dag. Stefan Carlsson tycker det vore olyckligt:

– Jag har hela tiden förordat att man ska göra allt i ett paket. Jag föreslår att vi ska gå från 12 myndigheter till 4. Om man nu inrättar en ny tillsynsmyndighet och en ny IT-myndighet, så är risken att man i stället går från 12 myndigheter till 14.

– Nu har man ju sagt att man ska titta på kunskapsstyrningen i en andra etapp. Problemet är att om man gör sådana etappindelningar, så tenderar det att stanna vid första etappen.

Miki Agerberg

miki.agerberg@lakartidningen.se